

Innst. 279 L

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 79 L (2012–2013)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i folketrygdlova (utviding av stønadsperioden for foreldrepenge mv.)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Hovudinnhaldet i proposisjonen

Endringane i proposisjonen inneber at stønadsperioden for foreldrepenge blir utvida med to veker som er øyremerkte far. Den samla stønadsperioden blir 49 veker med 100 pst. dekning eller 59 veker med 80 pst. dekning. Fedrekvoten blir 14 veker. Mødrekvoten som vert sett i kraft frå 1. juli 2013, er føreslegen tilsvarende forlengta til 14 veker innanfor den samla stønadsperioden. Den valfrie fellesdelen blir 18/28 veker avhengig av valt dekningsgrad.

1.2 Gjeldande rett

1.2.1 Foreldrepengeordninga

Den samla stønadsperioden er i dag på 47 veker med 100 pst. dekningsgrad eller 57 veker med 80 pst. dekningsgrad. Ved adopsjon er stønadsperioden høvesvis 44 og 54 veker. I dag utgjør fedrekvoten 12 veker. Det er også slik at tre veker før fødsel, og seks veker etter fødsel, er øyremerkte mor av helseårsaker.

1.2.2 Lov 15. juni 2012 nr. 32 om endringar i folketrygdlova (tredeling av foreldrepengeperioden)

I lov 15. juni 2012 nr. 32 blir det gjort endringar i gjeldande folketrygdlov kapittel 14 med verknad frå 1. juli 2013. Endringane gjeld fordeling av foreldrepengeperioden mellom mor og far. Lovendringa

inneber at det blir innført ein mødrekvote av same lengd som fedrekvoten. Endringslova vert sett i kraft 1. juli 2013.

1.2.3 Særleg om fedrekvoten

Føremålet med fedrekvoten er å få fleire fedrar til å ta aktivt del i omsorga i dei fyrste leveåra til barnet.

Innføringa av fedrekvoten i 1993 medførte ein vesentleg auke i fedrar sitt uttak av foreldrepenge, og delen som bruker fedrekvoten, har auka gradvis. Det er rekna med at om lag 90 pst. av fedrar med rett til fedrekvote tek ut heile eller delar av denne. Fedreuttak følgjer i stor grad lengda på fedrekvoten, og ved kvar utviding av fedrekvoten har fedreuttaket av foreldrepenge auka tilsvarende.

For at far skal ha rett til fedrekvote, må både foreldre ha tent opp rett til foreldrepenge.

Når far tek ut fedrekvoten, er det ingen krav til kva mor gjer. Dersom far skal ta ut meir enn fedrekvoten, må mor gå ut i aktivitet, jf. folketrygdlova § 14-13.

1.3 Departementet sine vurderingar og forslag

Det er kvinner som tek størst del av foreldrepermisjonen. Ved innføring av ei tredelt foreldrepengeordning frå 1. juli 2013 vil det bli tydelegare at foreldrepengeperioden tilhøyrrer både foreldra, og at dei aktivt må ta stilling til korleis dei vil fordele stønadsperioden mellom seg. Endringa kan såleis stimulere til ei meir likestilt deling av foreldrepermisjonen. Det er likevel framleis behov for å stø ei utvikling der far omsorgspotensial blir utnytta i større grad enn i dag. Fedrar si omsorgsdeltaking i dei fyrste leveåra til barnet er viktig for tidleg å etablere god kontakt mellom far og barn. Auka fedreuttak av foreldrepenge kan skape eit godt grunnlag for omsorgsfordelelinga mellom foreldra også når barna blir større.

Departementet forventar at ei utviding av fedrekvoten vil medverke til auka fedreuttak. Fedrekvoten kan også medverke til å styrkje fedrar sin posisjon i møte med arbeidsgjevar i dei tilfella der foreldra ynskjer ei jamnare fordeling av stønadsperioden.

Departementet føreslår, med tilvising til budsjettvedtaket i Stortinget, at folketrygdlova blir endra slik at den samla stønadsperioden blir utvida med to veker. Departementet føreslår også at fedrekvoten og mødrekvoten blir utvida med to veker kvar innanfor ramma av den samla perioden.

Forslaget inneber ei forlenging av stønadsperioden ved fødsel med to veker, til 49 veker med 100 pst. dekning eller 59 veker med 80 pst. dekning. Ved adopsjon blir stønadsperioden utvida til høvesvis 46 og 56 veker. Forslaget inneber også at den tredelte foreldrepengeordninga vil bli sett i kraft med ein kvote til kvar av foreldra på 14 veker.

Fellesdelen vil vere på høvesvis 18 eller 28 veker avhengig av valt dekningsgrad. Departementet meiner at fellesdelen vil vere tilstrekkeleg lang til å vareta familiane sine behov for fleksibilitet.

Ein konsekvens av at kvotane kvar for seg blir utvida, er at ein større del av stønadsperioden fell bort dersom ein av foreldra ikkje nyttar seg (fullt ut) av sin kvote.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Gunn Karin Gjøl, Kåre Simensen, Arild Stokkan-Grande og Lene Vågslid, fra Fremskrittspartiet, Solveig Horne, Øyvind Korsberg og Ib Thomsen, fra Høyre, Linda C. Hofstad Helleland og Olemic Thommessen, fra Sosialistisk Venstreparti, Rannveig Kvifte Andresen, fra Senterpartiet, Olov Grøtting, og fra Kristelig Folkeparti, Øyvind Håbrekke, viser til endringene i forslaget som innebærer at stønadsperioden for foreldrepenge blir utvidet med to uker som blir øremerket far. Komiteen viser til at Norge allerede i dag har en raus foreldrepermisjonsordning og registrerer at lovforslaget om å øke fedrekvoten er et forslag for å øke fedreuttaket av foreldrepengene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, støtter forslaget om å utvide fedrekvoten til 14 uker fra 1. juli 2013. Flertallet vil vise til at ved innføringen av fedrekvotene i 1993 økte fedres uttak av foreldrepenge betydelig. Før innføringen var det kun 3 pst. av fedrene som tok ut foreldrepengene. I dag tar om lag 90 pst. av fedrene med rett til foreldrepenge ut permisjon.

Flertallet vil peke på at fedreuttaket i stor grad følger lengden på fedrekvoten, og ved hver utvidelse av fedrekvoten har fedreuttaket av foreldrepenge økt tilsvarende. Flertallet mener dette på en god måte illustrerer at fedres muligheter til å være hjemme med barnet i dets første leveår støttes av et lovverk som sikrer fedrene egne rettigheter. Flertallet mener det er viktig at både mødre og fedre tar sin del av foreldrepengeperioden. Fedrekvoten har vært avgjørende for at det store flertallet fedre nå tar ut foreldrepenge. Ved å få en jevnere fordeling av permisjonen mellom mødre og fedre, vil barnet tidlig kunne bygge nære relasjoner til både mor og far. Dette er positivt for barnet og for begge foreldrene. Flertallet mener det er viktig å ha øremerkede kvoter for å sikre dette og at kvotene har en lengde som gjør at begge foreldrene sikres god tid sammen med barnet det første året.

Flertallet vil vise til Prop. 64 L (2011–2012) og Innst. 258 L (2011–2012) hvor det ble vedtatt å tredele foreldrepermisjonen med egen fedrekvote og egen mødrekvote hvor begge var like lange. Ved en utvidelse av fedrekvotene til 14 uker kommer det som en naturlig konsekvens av det tidligere lovvedtaket at også mødrekvoten utvides til 14 uker. Flertallet vil samtidig understreke at ved innføring av en tredeling av foreldrepermisjonen fra 1. juli 2013 vil det bli tydeligere at foreldrepengene tilhører begge foreldrene, og at de aktivt må ta stilling til hvordan de vil fordele fellesdelen av stønadsperioden mellom seg. Flertallet er av den overbevisning at dette vil føre til en mer likestilt deling av foreldrepengene og dermed et mer likestilt foreldreskap.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre støtter ikke denne begrunnelsen for utvidelse, da disse medlemmer mener det er hensynet til barnet og familien som skal være utgangspunktet for hvordan man innretter foreldrepermisjonen. Innføring av flere kvoter reduserer valgfriheten for familiene og er etter disse medlemmers oppfatning et unødvendig byråkratisk og overformynderisk tiltak fra regjeringens side. Disse medlemmer mener den nye ordningen på ny vil ramme familiene på en uheldig måte, for eksempel hvis en av foreldrene ikke kan ta ut full kvote. Da vil barnet miste denne tiden med en av sine foreldre. På denne måten blir barnet et virkemiddel i likestillingspolitikken, noe disse medlemmer vil advare imot. Disse medlemmer er opptatt av å gi familien fleksibilitet og valgfrihet til å fordele foreldrepermisjonen slik de finner det mest hensiktsmessig. Disse medlemmer vil presisere at hver enkelt familie har ulike behov og forutsetninger det må tas hensyn til og gis rom for. Disse medlem-

mer mener familiene er best egnet til å ta disse valgene.

Disse medlemmer vil vise til representantforslag Dokument 8:49 S (2009–2010), jf. Innst. 309 S (2009–2010) om å gi familien full frihet til å dele foreldrepermisjonen mellom mor og far, og Dokument 8:12 S (2012–2013), jf. Innst. 194 S (2012–2013) om endringer i foreldrepermisjonsordningen, der det ble fremmet forslag om å avvikle fedrekvoten og gi familien frihet til å fordele foreldrepermisjonen slik det passer den enkelte familie. Disse medlemmer vil understreke at det er viktig med frihet og fleksibilitet for familier, og presiserer at hver enkelt familie har ulike behov og ulike vilkår det må tas hensyn til og gis rom for.

Disse medlemmer viser i den sammenheng videre til målsettingen om å legge til rette for et mer likestilt foreldreskap. Disse medlemmer mener at forutsetningen for å få dette til er at rettighetene til mor og far er like. En god og fleksibel foreldrepermisjonsordning er viktig for å sikre at barna får en trygg og god start på livet. Disse medlemmer vil reelt anerkjenne mor og far som likeverdige omsorgspersoner ved å gi foreldre mulighet til å dele hele permisjonstiden mellom seg. Disse medlemmer viser til at dagens foreldrepengeordning er kompleks og har gjennomgripende svakheter når det gjelder forskjellsbehandling av mødre og fedre. Det må derfor være en prioritert oppgave å utrede og legge fram en forenklet og likestilt ordning. I en slik likestilling er det etter disse medlemmers syn også viktig at foreldrene ikke bare likestilles hva gjelder permisjonsfordelingen, men også uttaksretten. Disse medlemmer poengterer at man ikke har likestilte foreldre all den tid menns uttaksrett er avhengig av mors yrkesaktivitet.

Disse medlemmer har tillit til at dagens og morgendagens fedre vil velge å tilbringe tid hjemme med sitt nyfødte barn fordi de ønsker dette selv. Fedres uttak av foreldrepermisjon er økende i hele Skandinavia, uavhengig av kvoter og lengde. Disse medlemmer mener dette viser at holdningene har endret seg svært mye de siste tjue årene. Flere av dagens unge fedre ønsker å ta ut mer permisjon enn de ukene regelverket gir dem, samtidig som andre fedre har utfordringer med å ta ut hele kvoten. Disse medlemmer vil igjen fremheve viktigheten av å gi familiene valgfrihet til selv å velge fordeling av foreldrepermisjonen ut ifra familienes egne behov.

Disse medlemmer vil også understreke at foreldrepermisjon i vår tid ikke først og fremst skal være et virkemiddel i likestillingskampen, men et velferdsgode som tilkommer barnefamilien. Disse medlemmer mener at det i seg selv er viktig med et samfunn med mindre statlig styring og mer frihet

for den enkelte. Familiene må selv gis mulighet til å gi gode rammer for barna sine og skape gode familielev. Disse medlemmer understreker at en fri fordeling av foreldrepermisjonen ikke handler om å fjerne pappas uker, slik at permisjonstiden blir kortere. En fri fordeling handler om å stille foreldrene fritt til selv å bestemme fordelingen av permisjonsukene.

Disse medlemmer viser til at fedre som er selvstendig næringsdrivende sjeldnere tar ut fedrekvoten enn fedre med arbeidsinntekt. De tar også sjeldnere ut mer enn de ukene som er forbeholdt far. Foreldrepenge kan gi et større økonomisk tap for fedre som er selvstendig næringsdrivende enn for fedre som er arbeidstakere. Spesielt gjelder dette hvis far arbeider flere timer enn normal arbeidsuke og er forsiktig med å ta ut egen lønn. Da vil utbetalte foreldrepenge ikke kunne dekke kjøp av de tjenester som far selv utfører i virksomheten. Når far er selvstendig næringsdrivende, vil den virksomheten som far driver være en viktig del av hele familiens inntektsgrunnlag, både på kort og lang sikt. Disse medlemmer mener dette er eksempler som viser at det for en del fedre er vanskelig å benytte seg fullt ut av de lovpålagte ukene.

Disse medlemmer mener at ordningen med at far mister sine permisjonsrettigheter ved samlivsbrudd, må endres. Disse medlemmer påpeker at samboende foreldre som ikke tar ut fedrekvoten vil miste disse ukene, og det er derfor et paradoks at mor kan legge beslag på disse ukene ved et samlivsbrudd dersom far ikke har tatt ut sin permisjon før bruddet. Disse medlemmer understreker i den forbindelse at dette ikke er noe forsvar for fedrekvoten, som er en unødvendig inngripen i familiens private anliggender, men vil presisere at et system hvor far mister sine rettigheter på bakgrunn av et samlivsbrudd, ikke er akseptabelt. Disse medlemmer fastholder at dette ytterligere viser viktigheten av at regjeringen snarest mulig må få på plass en ordning med individuell opparbeidelse av rettigheter i forbindelse med foreldrepermisjonen.

Disse medlemmer registrerer også at regjeringens lovforslag om å utvide foreldrepermisjonen medfører at ytterligere to uker skal øremerkes far. Disse medlemmer viser til at Norge har en av verdens beste foreldrepermisjonsordninger allerede i dag, og ønsker med dette ikke å støtte en utvidelse av foreldrepermisjonsordningen med to uker øremerket far. Disse medlemmer viser også til at den foreslåtte økningen vil medføre en kostnad på mellom 585 og 650 mill. kroner. Disse medlemmer er av den oppfatning at vi har store uløste oppgaver innen familiefeltet, som for eksempel selvstendig uttaksrett for far og løpende opptak til barnehager for alle ett-åring som ønsker barnehageplass. Disse med-

le m m e r mener slike oppgaver er viktigere å prioritere sett i lys av en allerede raus foreldrepermisjonsordning, og vil vurdere dette i budsjettbehandlinger fremover.

På denne bakgrunn støtter disse medlemmer ikke regjeringens forslag om å utvide stønadsperioden for foreldrepenger.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til merknader fra komiteens flertall i Innst. 194 S (2012–2013), jf. Dokument 8:12 S (2012–2013) om endringer i foreldrepermisjonsordningen:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at disse partier ønsker en videreføring av fedrekvoten. Flertallet mener fedrekvoten er nødvendig for å gi far muligheten til å ta ut store deler av foreldrepermisjonen. Det er nødvendig at en del av foreldrepermisjonen øremerkes mor og en del øremerkes far.

Flertallet mener det bør være en viss fleksibilitet i uttaket av permisjonen. Det er viktig at foreldrepermisjonsordningen oppleves som hensiktsmessig for familiene og at bestemmelsene oppfattes som fornuftige og legitime.

Flertallet mener det er gode argumenter for en fortsatt forholdsvis restriktiv praktisering av øremerkingen. Det finnes en viss unntaksadgang i dagens regelverk. Hele poenget med fedrekvoten faller bort dersom de øremerkede ukene kan overføres til partneren uten videre. Flertallet ønsker ikke en avskaffing eller svekkelse av fedrekvoten.

Flertallet vil understreke behovet for fortsatt øremerking. Flertallet viser til at det er godt dokumentert at fedrekvoten har god effekt. Fedrekvoten gir barn mer tid med far. Flertallet vil understreke at en eventuell fjerning av fedrekvoten ikke vil gi mer frihet og mer tid mellom barn og foreldre. Fedrekvoten er nettopp nødvendig som virkemiddel for å sikre far mer tid med barnet. Flertallet mener det ville vært et tilbakeskritt dersom far ble fratatt denne rettigheten.»

Dette medlem vil peke på at når regjeringen foreslår å øke foreldrepermisjonen med to uker til 49/59 uker fra 1. juli 2013, og fra samme tidspunkt foreslår innføring av tredeling av en lik kvote til hver av foreldrene på 14 uker, blir perioden som er til valgfri fordeling mellom foreldrene, på 18 uker ved 100 pst. dekning, og 28 pst. ved 80 pst. dekning. Dette medlem mener regjeringen er i ferd med å gjøre den valgfrie delen av foreldrepermisjonen for liten og

frykter for familienes fleksibilitet og videre oppslutning om fedrekvoten. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti ønsker en foreldrepermisjon på 68 uker der 10 uker er forbeholdt hver av foreldrene.

Dette medlem støtter på denne bakgrunn regjeringens forslag til endring i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd § 14-9 første og andre ledd, samt forslag II i Prop. 79 L (2012–2013).

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd blir det gjort følgende endringer:

§ 14-9 femte ledd tredje punktum skal lyde:

Unntatt fra deling er også 10 uker som er forbeholdt faren (fedrekvoten), se § 14-12, og 10 uker som er forbeholdt moren (mødrekvoten).

§ 14-12 fyrste ledd fyrste punktum skal lyde:

Dersom begge foreldre fyller vilkårene for rett til foreldrepenger, er 50 stønadsdager (10 uker) av stønadsperioden forbeholdt faren (fedrekvote) og 50 stønadsdager (10 uker) av stønadsperioden er forbeholdt moren (mødrekvote).»

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd blir det gjort følgende endringer:

§ 14-9 femte ledd tredje punktum skal lyde:

Unntatt fra deling er også 10 uker som er forbeholdt faren (fedrekvoten), se § 14-12, og 10 uker som er forbeholdt moren (mødrekvoten).

§ 14-12 fyrste ledd fyrste punktum skal lyde:

Dersom begge foreldre fyller vilkårene for rett til foreldrepenger, er 50 stønadsdager (10 uker) av stønadsperioden forbeholdt faren (fedrekvote) og 50 stønadsdager (10 uker) av stønadsperioden er forbeholdt moren (mødrekvote).

4. Komiteens tilråding

Tilrådingen fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti støtter regjeringens forslag om endring av § 14-9 første og andre ledd samt forslag II.

Komiteen viser til proposisjonen og til sine merknader og råår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i folketrygdlova (utviding av stønadperioden for foreldrepenge mv.)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd blir det gjort følgende endringer:

§ 14-9 første og andre ledd skal lyde:

Ved fødsel er stønadperioden 245 stønadsdager (49 uker) med full sats eller 295 stønadsdager (59 uker) med redusert sats. Stønadperioden etter fødsel

er 230 stønadsdager (46 uker) med full sats eller 280 stønadsdager (56 uker) med redusert sats.

Ved adopsjon er stønadperioden 230 stønadsdager (46 uker) med full sats eller 280 stønadsdager (56 uker) med redusert sats.

§ 14-9 femte ledd tredje punktum skal lyde:

Unntatt fra deling er også 14 uker som er forbeholdt faren (fedrekvoten), se § 14-12, og 14 uker som er forbeholdt moren (mødrekvoten).

§ 14-12 første ledd første punktum skal lyde:

Dersom begge foreldre fyller vilkårene for rett til foreldrepenge, er 70 stønadsdager (14 uker) av stønadperioden forbeholdt faren (fedrekvote) og 70 stønadsdager (14 uker) av stønadperioden er forbeholdt moren (mødrekvote).

II

Lova tek til å gjelde 1. juli 2013. Endringane gjeld for tilfelle der fødselen eller omsorgsovertakinga skjer 1. juli 2013 eller seinare.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 30. april 2013

Gunn Karin Gjøl

leder

Solveig Horne

ordfører

